

ГОДИНА I.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 2.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА ПРЕКО НЕДЕЉЕ. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВЧИЊА МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 И 30 НОВ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПОЗОРИШТЕ.

(Јавно предавање у матичиној дворани 2. децембра 1871. године.)

(Наставак.)

Да је то тако, доказују многе прилике из повеснице. Од тих прилика навешћу само ону једну, која се десила у Брислу 24. августа 1830 године. Једна једина представа, и то представа „портичке немакиње,“ тако је распламтела народ, да је одмах после представе скочио на ноге јуначке и извојевао слободу и независност својој отаџбини.

И сама она велика пакња, коју су различити државници у различитим временима према позоришту указивали а и данас указују; оне грдне жртве, што су их владоци позоришту приносили, а и данас приносе; различите мере, које се употребљују, да се позориште у својој радњи или ограничи или потишти: јасни су догази, да позориште, са црквом и школом упоред, највише утиче на морал, образовање и просвету, и да је тако велики чинилац у друштвеном, просветном и државном животу.

Али осим свега тога има позориште још један племенит и знаменит задатак, а тај је: да шири по народу опште изображење, да оживљује у народу сећање и поштовање према прошлости његовој и да га учи, како ће да мисли и да осећа племенито.

У позоришту видимо наше старе, где се буде из стогодишњег мртвила, где се мичу, осећају, говоре, раде, трпе и страдају. У позоришту видимо грех у свој страхоти његовој како плете грешне сплетке

своје и како за тим прима заслужену кажњитицу. У позоришту видимо како се бори врлина са неваљалством и како после побеђује оно што је добро; видимо, где се пред нама откривају најтајније, најскривеније намере срца човечијег. Све ово приказује нам се не у сухопарним саветима и поукама, него тако живо, тако верно, тако истинито, да нас мора потрести у дну срца нашег, да нам мора дирнути душу нашу, па нам тако натера и сузе на очи. После сваког таког приказивања осећамо, при изласку из позоришта, да нам је срце постало боље, чистије. У позоришту видимо још, где се и слабости и мане људске приказују на начин тако смешан, да им се морамо смејати од свега срца, а овамо и не узимамо на ум, да смо тиме и ми сами почели и нехотице мало боље пазити на гдекоје мане и слабости своје и да смо тако ударили путем, којим гредећи долазимо мало по мало до тога, да сами себе поправимо.

Ни једна струка уметности не може на нас утицати тако живо и постојано као позориште. Овде се све јавља у живој речи, у кретању, у радњи. У позоришту се казује шта ко осећа. У позоришту се развија цео догађај на наше очи, па онда ту помаже још и музика, певање, живопис, — једном речју, позориште је највиша струка уметности, јер су у њему све струке несништва и вештине.

Из ових узрока и стоје позоришта у свију изображених народа у највећој цени. Просвета и изображење у свакога народа мери се по оној пажњи, коју указује према своме позоришту.

У сретних и великих народа, којима је живот и опстанак осигуран, и који утичу у велике светске догађаје, — у тих је на-

рода позориште дика и украс духовног им живота, светла круна на слободној, поноситој глави. У мањих народа, којима још ни први услови народног живота несу обезбеђени, позориште је прека духовна потреба, једино сигурно уточиште народнога духа, народне свести и поноса, народнога језика и народних обичаја.

(Наставиће се.)

Д Е М О Н

(Наставак.)

ШУМСКИ ПРЕДЕО, НОЋ.

II. ПОЛАВА.

Вукашин хода преко позорнице дубоко замишљен. Из дна позорнице појављује се Демон и прати га ширећи руке над њиме. Вукашин се спушта као бунван на једну стену.

Демон.

Са нискога одра себарскога
Куд си с' попео Мрњачевић Вуче?
Сав се сијаш уз колена царско
У злату си васцео огрезнуо, —
Ал' то злато ј' узајмљено — Вуче;
Добра воља царева га даде,
Зла га воља може одузети:
Себар био, себар остарио!

(Вукашин се трза као из сна.)

Куд си с' попео Мрњачевић Вуче,
Краљевским си заоденут плаштом,
Над главом ти с' сјајна круна блиста
Ал' је себру срце укочено —
Ропска рука све по земљи рије;
Скиптар му је тежи од олова
А јабука и од земље већа.
Али скиптар за плужење није,
Од јабуке с' не кује кандило;
Ко зажели оба да понесе
Ваља крвљу руке да очисти,
Ваља мачем мишце да оснажи.

(Вукашин се трза из нова.)

Куд си с' понео Мрњачевић Вуче?
Из крила ти краљевић пониче,
Ал' краљевић не краљује
Већ са оцем још робује.

О бедрима сјајна Ђорда
Вреди главу синовљеву:

Добра воља царева је даде,
Зла је воља с главом одузима.
А кад падне, клетва с' чује
Те сав накао одјекује:

„Проклет био ко се пео

„До на врх се не испео!“ — —

Уз престо је глатко стење

Уза стење провалија,

Кога отуд царе грене

Тај се више не испуза.

Ал' ко с' једном до на престо вијне

Ни вихор га отуда не креће. — —

Један корак Мрњачевић Вуче? —

Престо празан а ти уза њ чепаш —

Престо празан — царе у бој оде — —

Хоће л' отуд вратити се Вуче?

У боју се осветници мету

А за њима својта од фурија,

Свак у руци држи по стотину душа,

Кога дах сустигне, свећа му се гаси —

У твојој је руци та царева свећа —

Духни Вукашине! —

(Вукашин се преза.)

На истоку тамо љут отров sazрева

Капља једна може да заледи срце

(Показује му једно стакленце)

Ево кристал смрти — свака капља вреди

Царски престо — духни Вукашине;

Вукашин (биша уплашено.)

Ох, ужасне мисли има л' од ње лека?! —

(Наставиће се.)

Д И С Т И Н Њ И.

ПОЗОРИШТЕ.

* („Позориште“.) Мислимо, да ће занимати наше читаоце, ако им јавимо, да су се на лист „Позориште“ претилатили до сад у Новоме Саду њих **250**. Заиста редак одзив!

* (Хрватско народно позориште.) „Венац“ опажа, да су учињене неке реформе у народном позоришту у Загребу. Прво и прво, да је опера од драме у толико одељена, што глумци несу уједно и певачи, као што је то до сад бивало, него се са свим могу посветити своје тешком задатку глумачком, за који треба много и труда и времена.

НЕКРОЛОГ.

(† **Костантин Поповић**.) (Наставак.) Године 1844. склопи **К. Поповић** драговољно представљачко друштво, већином од чланова своје породице, које 1844. и 45, под његовом управом, даваше више позоришних представа (у гостионици код „фазана“, спроћу садашње нове позоришне зграде).

Представљали су: Турке у Босни, Кнеза од Херцеговине, Два оца, Пастирку, и друге комаде.

Представљачи беху: **Васа Јанковић**, **Димитрије Поповић**, **Димитрије Калић**, **Ђорђе Рајковић**, **Милутин Поповић**, **Дим. Михаиловић** (Мита „барон“), **Милаш Д. Рашић**, **Сима Поповић**, **Глиша Новаковић**; — **Катарина Петровића**, **Анка Поповића**, **Софија Стојановића**, **Катица Анастасјевића**; — за дечије улоге: **Аца Поцовић** и **Анка Новаковићева**.

Представе те изазваше онда тако одушевљење, да је **Радивој Стратимировић А. Поповићевој** испевао оду, из које ћемо, по опомињању, навести овде један одељак:

„Пријатности у златноме руну,
На Талије бајателном чуну,
Душа м' тежи к цели,
Где се среће бели
Рајског двора красота!“

Да бисмо могли како ваља оценити усљивање и вредност оваких појединих огледа, бацимо само летимице поглед на развитак наше драматске књижевности и позоришне уметности.

Драматска врста поезије пониче и поче се развијати у нас најпре у Дубровнику 16. и 17. века, где је уједно први пут и приказивана од драговољачких друштава. Али о томе други пут.

Новија наша драматика и представљачка уметност може се поделити на троје: I. период, 75 го-

дина, од 1750. до 1825; — II. период, 35 година, од 1826. до 1861; — III. период, најновије време.

Карактер је првога времена: историјски комади — реткост; повише драмаца библијскога садржаја и пастирских игара („еклога“), понајвише у рукопису; најпосле понеки превод с италијанскога, немачког и других језика, различнога садржаја.

Овај први период отвора историк **Јован Рајић**, у Карловцима 1753, својом трагедијом: **Смрт цара Уроша**, у рукопису, штампаном доцније, 1798. у Будиму, као пречишћено и поправљено издање. За тим, колико данас знамо, долази **Прекрасни Јосиф**, од непозната писца, тек 1760. (парче пречиса налази се у Ђ. Рајковића). Па онда у Бечкерку 1783. **Александар и Наталија**, или **Петар Велики**, цар руски. (Дело тога имена штампао је, 1833. у Будиму, **Марко Јелисејић**, учитељ бечкеречки, може бити да је то исти комад). Сад почињу већ и штампани преводи с италијанскога (**Голдони**) и немачкога (**Ксавер**) од **Манојла Јанковића** у Бечу (1787. и 89.); **Трговци**, **Благодарни син** (оригинал), **Зао отац и неваљао син**, **Калуђер Вићентије Ракић** превео је с грчкога **Жртву Аврамову**, а написао: **Алекса божји човек**, **Мученица Варвара** (1797. и 98.), који су списи после више пута прештампавани. У првој четвртини овога века јављају се преводи **Мојсија Игњатовића**: **Агара у пустињи**, **Пастирска игра**, **Ожалошћени младожења**, **Марија Менчикова** (трагедија у 5 чинова, коју је немачки написао **Јован Михаиловић**) и **Артело**, придворни шаљивчина (1801. до 13.). Превод **Ант. Јосифовића**: **Стрелци** (1804). **Ањима Вујића** оригинали и преводи: **Фернандо и Јарика**, **Љубавна сумња** („завист“), **Награда и казна**, **Слепи миш**, **Крешталица**, **Лунара**, и **Црни Ђорђе** (1805. до 15.). Године 1813. изашла је драма „**Црни Ђорђе**“ на мађарском језику. Једни мисле да ју је написао **Балог**, а други — **Секереш**. Ако је овај последњи, онда је то некадашњи поп српски **Анастасјевић**. **Петар Саранда** превео је трагедију **Сенека** (1807.); а **Аврам Мразовић** превео је **Човекомрзост и кајање**, од **Коцебуа**, и **Пастирска игра**, од **Гелерта**. Овде ваља додати и друге различне пастирске игре, које понајвише несу штампане.

(Наставиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

ИЗВАН

ПРЕДСТАВА ДРУГА.

ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 2. ЈАНУАРА 1872.

У НОВОЈ ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ:

САЂУРИЦА И ШУБАРА.

ИЗВОРНА ШАЉИВА ИГРА У 4 РАДЊЕ С ПЕСМАМА, ИЗ ЖИВОТА ПОК. ИРИШКЕ СЛЕПАЧКЕ АКАДЕМИЈЕ,
ОД ИЛИЈЕ ОКРУГИЋА, СРЕМЦА.

(ОВО ЈЕ ДЕЛО НАГРАДИО ДРАМАТИЧКИ ОДБОР У ЗАГРЕБУ СА 200 ФОР. А. В.)

О С О Б Е:

Пантелија сленац, у- прав. акад. слепачке	Ружић.	Пинтер Михаљ, страж- мештар хусарски . .	М. Суботић.
Арсеније	Соколовић.	Јевта Пурић, брица	
Гавра	Пешић.	иришки	Рашић.
Милош Ђурић, сељак	Станчић.	Келнер	Бунић.
Милка, сестра му . . .	Л. Хаџићева.	Прва	Ј. Маринковићка.
Милева, драга му . . .	Л. Маринковићева.	Друга	Недељковићка.
Стеван Гуљић, солга		Штуцер	Лесковић.
иришки	Зорић.	Фрајла	М. Савићева.
Ристо, пандур	Хаџић.	Прва	Ј. Поповићева.
Митар, катана еска- дрона хусар. у Иригу	Лукић.	Друга	К. Савићева.

Збива се у Иригу.

Улазне цене: Седиште у кругу 1. фр. а. вр. — Седиште првога реда и на страни 80 н. а. вр.
— Седиште другога реда и на страни 70 нов. а. вред. — Седиште трећег реда 50. н.
а. вр. — Стајање 40. н. а. вр. — Галерија 20. н. а. вр. — Ђаци, деца, али само уз
своје родитеље, и војници до наредника плаћају 20. н. а. вр.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати нека се изволи
тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

У уторак 4. јануара у претплати: „**МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ.**“ Трагедија у 5 радања с
песмама, од Лазе Костића, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5. н. а. вр. и то: у трговини Пере
Попадића, Паје Миросављевића, Стеве Ратковића и Јоце Филиповића, у срп. народној
задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА У ВЕЧЕ.